

بررسی مشکلات حین تحصیل دانشجویان و وظایف و نقش استادان مشاور در حل مشکلات

عصمت نوحی^{۱*}، علی اکبر حقدوست^۲، بهشید گروسی^۳

۱. دکترای تخصصی آموزش پرستاری، استادیار، گروه آموزش پرستاری داخلی و جراحی، دانشکده پرستاری و مامایی رازی، مرکز تحقیقات فیزیولوژی، مرکز مطالعات و توسعه آموزش پزشکی، دانشگاه علوم پزشکی کرمان، کرمان، ایران
 ۲. دکترای تخصصی اپیدمیولوژی، استاد گروه اپیدمیولوژی، مرکز تحقیقات مدل‌سازی در سلامت، پژوهشکده آینده‌پژوهی در سلامت، دانشگاه علوم پزشکی کرمان، کرمان، ایران
 ۳. دکترای تخصصی روانپزشکی، استاد گروه پزشکی اجتماعی، مرکز مطالعات و توسعه آموزش پزشکی، دانشگاه علوم پزشکی کرمان، کرمان، ایران
- دریافت مقاله: ۹۲/۱۱/۵ آخرین اصلاح مقاله: ۹۳/۴/۷ ● پذیرش مقاله: ۹۳/۴/۱۰

زمینه و هدف: دانشجویان در دوران تحصیل با مشکلات فراوانی مواجه می‌شوند که می‌تواند آسیب‌های جدی و آثار مخرب جبران‌ناپذیری به همراه داشته باشد. فشارهای روانی ناشی از تغییر شرایط زندگی، دوری از خانواده، مشکلات مالی و اقتصادی، ازدواج، اشتغال حین تحصیل و به تبع آن مشکلات آموزشی از جمله افت تحصیلی، انتقال و تغییر رشته غیر ضروری، کاهش و عدم کفایت علمی و تحصیلی، ترک تحصیل، کاهش کارایی، عدم دستیابی به اهداف آموزشی و طولانی شدن مدت تحصیل نمایانگر مسؤلیت خطیر متولیان دانشگاه در جهت شناسایی و کنترل و پیشگیری از آسیب‌های آموزشی است. هدف این مطالعه، تعیین مشکلات حین تحصیل دانشجویان و وظایف و نقش استادان مشاور در جهت حل این مشکلات از دید دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی کرمان بود.

روش کار: مطالعه حاضر از نوع توصیفی-مقطعی و ابزار جمع‌آوری داده‌ها، پرسش‌نامه‌ای مشتمل بر چهار بخش «ویژگی‌های فردی، عبارات مربوط به نظر دانشجویان در مورد وظایف مشاوره‌ای استادان، مشکلات حین تحصیل دانشجویان و نقش مدرسین در کاهش مشکلات» بود. روایی ابزار با استفاده از منابع معتبر علمی و نظرخواهی از صاحب‌نظران و پایایی آن به روش آزمون مجدد ($\alpha = 0.78$) تعیین شد. داده‌ها پس از جمع‌آوری به وسیله نرم‌افزار SPSS مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت.

یافته‌ها: از ۵۰۰ دانشجوی مورد مطالعه، ۳۵۱ نفر (۷۰/۲ درصد) مؤنث و ۱۴۹ نفر (۲۹/۸ درصد) مذکر و میانگین سنی آنان ۲۱/۷ سال بود. میانگین و انحراف معیار مشکلات تحصیلی دانشجویان در حیطه فردی و روحی-روانی برابر با 6.29 ± 1.4 ، مشکلات آموزشی و تحصیلی $11.01 \pm 9.7/11$ ، اجتماعی و ارتباطی $7.96 \pm 9.8/6$ و حیطه مالی و اقتصادی $6.1 \pm 23/4$ بود. از دید دانشجویان، نقش استادان مشاور در حل مشکلات تحصیلی نام برده شده با میانگین و انحراف معیار نمره $33.46 \pm 9.8/2$ گزارش شد.

نتیجه‌گیری: بیشترین مشکلات ذکر شده توسط دانشجویان مربوط به مسایل اجتماعی و آموزشی بود که می‌تواند دانشجویان را در دستیابی به اهداف آموزشی و حرفه‌ای دچار مشکل و اختلال سازد و آن‌ها را نیازمند به استفاده از سرویس‌های مشاوره و راهنمایی نماید. آشنایی ناکافی دانشجویان نسبت به خدمات مشاوره‌ای می‌تواند از دلایل عدم مراجعه آن‌ها جهت رفع مشکلاتشان باشد که می‌توان با برنامه‌ریزی‌های دقیق‌تر و اطلاع‌رسانی و توسعه فعالیت استادان مشاور قدم‌های مؤثرتری در جهت کاهش مشکلات حین تحصیل و ارتقای تحصیلی دانشجویان برداشت.

کلید واژه‌ها: مشکلات حین تحصیل، نقش استادان مشاور، دانشجویان، استادان

*نویسنده مسؤل: مرکز مطالعات و توسعه، پردیسه دانشگاه علوم پزشکی کرمان، ابتدای هفت باغ، کرمان، ایران

مقدمه

دانشجویان در دوران تحصیل با مشکلات فراوانی مواجه می‌شوند که می‌تواند آسیب‌های جدی و آثار مخرب جبران‌ناپذیری به همراه داشته باشد. فشارهای روانی ناشی از تغییر شرایط زندگی، دوری از خانواده، مشکلات مالی و اقتصادی، ازدواج، اشتغال حین تحصیل و به تبع آن‌ها مشکلات آموزشی از جمله افت تحصیلی، انتقال و تغییر رشته غیر ضروری، کاهش و عدم کفایت علمی و تحصیلی، ترک تحصیل، کاهش کارایی، عدم دستیابی به اهداف آموزشی و طولانی شدن مدت تحصیل نمایانگر مسؤلیت خطیر متولیان دانشگاه در جهت شناسایی و کنترل و پیشگیری از آسیب‌های آموزشی است (۱-۴).

ورود به دانشگاه موقعیت حساسی برای جوانان است که اغلب با تغییرات مهمی توأم می‌باشد و موجب به وجود آمدن مشکلات جدیدی در روابط و سازگاری با محیط می‌گردد (۵، ۶). جمعیت جوان به ویژه دانشجویان قشر صاحب تفکر و اندیشه و به عنوان محور اصلی دانشگاه و آینده جامعه مطرح هستند. متأسفانه در سال‌های اخیر مشکلات عاطفی و روانی در میان دانشجویان روند صعودی نگران‌کننده‌ای داشته تا جایی که پدیده‌های ناهنجاری مانند خودکشی، گرایش به سوی مصرف مواد، افت تحصیلی و... به صورت موانع جدی پیشرفت دانشگاه را تحت تأثیر قرار داده است (۷، ۸).

راهنمایی و مشاوره تحصیلی دانشجویان به عنوان یکی از مهم‌ترین راهبردهای پیشگیری از مشکلات آنان در دانشگاه‌ها است؛ به طوری که علاوه بر آموزش نحوه مواجهه با رویدادهای زندگی، به گسترش بینش، حل تعارضات درونی و رشد روابط سازنده با دیگران می‌انجامد و در نهایت موجب بازدهی و کارآمدی بیشتر نظام آموزشی، افزایش پیشرفت و کاهش افت تحصیلی می‌گردد (۹). در همین راستا طی چند سال اخیر وزارت علوم، تحقیقات و فن‌آوری با فعال کردن دفاتر مشاوره در دانشگاه‌ها نسبت به این امر اهتمام ویژه نموده است (۱۰، ۱۱). مراکز مشاور و استادان مشاور باید کوشش

نمایند تا محیط دوستانه و امنی را برای دانشجویان فراهم نمایند؛ به طوری که دانشجویان به راحتی و با اطمینان اطلاعات مربوط به مسایل و مشکلات خود را مطرح نمایند (۱۲).

در حقیقت مشاوره، راهنمایی کمک و یاری کردن به فرد است تا بتواند با علم و آگاهی تصمیمات درست بگیرد. دانشجویان در طی تحصیل خود به منظور کسب موفقیت و رفع مشکلات آموزشی و تحصیلی خود نیاز به مشاوره و راهنمایی دارند. مشاوره افراد را در درک توانایی‌ها، علایق و کسب فرصت‌ها یاری می‌کند و به آن‌ها در مورد هیجان‌ات و طرز نگرش‌ها که می‌تواند در انتخاب تصمیم‌گیری تأثیر داشته باشد، آگاهی می‌دهد (۱۳-۱۵). در مطالعه‌ای که به منظور بررسی اثربخشی مشاوره بر بهبود و عملکرد تحصیلی دانشجویان دارای افت تحصیلی انجام شد، اعلام گردید که مشاوره تحصیلی به طور معنی‌داری بر عملکرد تحصیلی دانشجویان مؤثر بوده است و این تأثیر بر دانشجویانی که پیشینه تحصیلی بهتری داشته‌اند، بیشتر می‌باشد (۱۶).

توجه به امر هدایت، راهنمایی و مشاوره دانشجویان با پیشرفت صنعت، افزایش مشاغل و حرفه‌ها، گسترش دانشگاه‌ها و رشته‌های تخصصی، تقسیم کار و تغییرات، مقررات اجتماعی، اقتصادی و پیچیدگی نظام‌های تحصیلی و استخدامی ارتباط پیدا می‌کند (۱۶، ۱). مشاور در امر راهنمایی و هدایت از چهار شیوه می‌تواند برای حل مشکل و یاری‌رسانی استفاده نماید: یاری کردن گفتاری (Telling)، یاری کردن اندرزی (Advising)، یاری کردن مداخله‌ای (Manipulating) و یاری کردن مشاوره‌ای (Counselling). روش مشاوره‌ای با سه روش دیگر متفاوت است؛ چرا که بر مراجع و هدایت و راهنمایی تأکید دارد. مشاوره در رشد و توسعه قوای فرد اثربخش‌تر است و او را قادر می‌سازد که به خویشتن بیندیشد و با واقعیت خودسازی مواجه شود و فرصت‌هایی را برای رشد فرد و تغییر الگوی رفتاری او فراهم می‌سازد (۱۷، ۱۲، ۳).

روش کار

مطالعه مقطعی حاضر به منظور توصیف مشکلات حین تحصیل دانشجویان و نقش استادان مشاور در حل مشکلات آن‌ها در سال ۸۵-۱۳۸۴ انجام شد. جامعه مورد پژوهش، دانشجویان مشغول به تحصیل دانشگاه علوم پزشکی کرمان بودند و از آن‌جا که در هر ترم ۳۳۰۰-۳۲۰۰ دانشجو در دانشگاه مشغول تحصیل هستند، حجم نمونه مورد مطالعه بر اساس منابع موجود در حدود ۳۹۶ نفر محاسبه شد. برای اطمینان ۵۰۰ نفر به روش نمونه‌گیری سهمیه‌ای بر اساس دانشکده، رشته‌های مختلف و ورودی مختلف و نسبت دانشجویان به صورت تصادفی از طریق لیست اسامی دانشجویان انتخاب شدند که ۱۲۹ دانشجوی پزشکی، ۹۰ دانشجوی دندانپزشکی، ۱۹ دانشجوی داروسازی، ۸۵ دانشجوی اطلاع‌رسانی، ۸۳ دانشجوی بهداشت و ۹۴ دانشجوی پرستاری وارد مطالعه شدند.

متغیرهای وابسته مورد مطالعه در این بررسی شامل شدت مشکلات حین تحصیل، نقش استادان در حل مشکلات از دید دانشجویان، نگرش دانشجویان نسبت به وظایف استادان مشاور و آگاهی استادان نسبت به وظایف استادان مشاور و متغیرهای مستقل مورد بررسی شامل سن، جنس، رشته تحصیلی، مقطع تحصیلی، سال تحصیل، وضعیت تأهل، محل سکونت و اشتغال بود. ابزار جمع‌آوری اطلاعات، پرسش‌نامه پژوهشگر ساخته شامل چهار بخش «ویژگی‌های فردی، مشکلات حین تحصیل دانشجویان، نقش استادان در حل مشکلات آن‌ها و وظایف استادان مشاور از دید دانشجویان» بود. پرسش‌نامه توسط پژوهشگران و همکاران با استفاده از منابع معتبر علمی و ابزارهای تحقیقاتی مشابه در این زمینه استخراج و طراحی شد. روایی ابزار از نوع روایی محتوا و با نظرخواهی از صاحب‌نظران تعیین گردید و پایایی کل با محاسبه ضریب Cronbach's alpha برابر با ۰/۷۸ به دست آمد.

داده‌های حاصل از مطالعه به نرم‌افزار آماری SPSS نسخه ۱۶ (version 16, SPSS Inc., Chicago, IL) وارد شد و به

مشکلات دانشجویان بیشتر مربوط به مسایل مالی و ارتباط با استادان می‌باشد. مدرسین پزشکی روش‌های مختلفی را برای مشاوره و کمک به دانشجویان پیشنهاد نموده‌اند که مهم‌ترین آن «گوش کردن، سؤال کردن، حمایت کردن و همدردی با دانشجویان» است و بیشتر استادان احساس می‌کنند که نقش مثبتی در کمک به دانشجویان دارند و مشاوره در بهبود وضعیت تحصیلی آنان مهم می‌باشد (۱۷).

بررسی هزواهای و فتحی بر روی ۴۴۵ دانشجوی سال آخر در زمینه بررسی رضایتمندی آنان در مورد مشاوره و راهنمایی نشان داد که ارایه مشاوره و راهنمایی در دانشگاه نتوانسته است جایگاه رضایت‌بخشی برای دانشجویان داشته باشد. همچنین دانشجویان استادان مشاور را به عنوان منبع مطمئن و مشخصی برای رفع نیازهای مشاوره‌ای در طی دوران تحصیل خود نمی‌شناسند (۱۰). راهنمایی و مشاوره ناکافی و نامناسب می‌تواند دانشجویان را در دستیابی به اهداف آموزشی و حرفه‌ای دچار مشکل و اختلال سازد. همچنین دانشجویان ممکن است از منابع مطمئن و مناسب در جهت رفع نیازهای مشاوره‌ای و اطلاعاتی خود استفاده نمایند (۱۷). همچنین مطالعه Berzonsky و Kuk گزارش کرد که عدم ارتباط مطلوب بین استاد و دانشجو باعث افت تحصیلی می‌شود (۱۱). بر اساس مطالعات و با وجود همت برنامه‌ریزان و استادان دانشگاه‌ها به امر مشاوره و راهنمایی دانشجویان به عنوان یکی از مهم‌ترین راهبردهای پیشگیری از مشکلات آنان در دانشگاه‌ها، متأسفانه دانشجویان توجه کافی به این مهم نداشته‌اند و مشاوره و راهنمایی دانشجویان از نتایج مطلوبی برخوردار نبوده است. هدف از مطالعه حاضر، بررسی مشکلات حین تحصیل دانشجویان و نقش استادان مشاور در حل مشکلات آنان و نظرات دانشجویان در مورد نقش استادان بود. شاید با استفاده از اطلاعات حاصل شده و شناسایی وضع موجود بتوان قدم‌های مؤثرتری در برنامه‌ریزی‌های دقیق‌تر و ارایه راه‌حلی جهت ارتقای تحصیلی و کاهش مشکلات حین تحصیل دانشجویان برداشت.

بیشتر دانشجویان (۷۹/۲ درصد) از خدمات مشاوره‌ای استادان آگاهی نداشتند و ۲۰/۸ درصد از آگاهی متوسطی در مورد خدمات مشاوره‌ای برخوردار بودند. بین نمره آگاهی از وظایف مشاوره‌ای و ویژگی‌های فردی دانشجویان ارتباط معنی‌داری وجود نداشت. میانگین و انحراف معیار مشکلات تحصیلی دانشجویان در حیطه فردی و روحی- روانی $6/29 \pm$ و $14/4$ ، در حیطه آموزشی و تحصیلی $11/51 \pm$ و $97/11$ ، در حیطه اجتماعی- ارتباطی $7/96 \pm$ و $98/6$ و حیطه مالی و اقتصادی برابر با $6/10 \pm$ و $23/4$ به دست آمد. بیشترین مشکلات دانشجویان مربوط به مسایل آموزشی و اجتماعی- ارتباطی بود. لازم به ذکر است که نمره کل میانگین و انحراف معیار مشکلات تحصیلی دانشجویان $24/93 \pm$ و $27/32$ و دامنه نمرات برابر با $0-164$ بود.

بین مشکلات تحصیلی دانشجویان و متغیرهای بومی بودن ($P < 0/001$)، محل زندگی ($P < 0/001$) و وضعیت اقتصادی ($P < 0/012$) ارتباط معنی‌دار آماری وجود داشت؛ به طوری که افراد غیر بومی، خوابگاهی و دارای وضعیت اقتصادی ضعیف و متوسط دارای مشکلات بیشتری نسبت به سایر گروه‌ها بودند.

بیشتر دانشجویان مورد مطالعه (۳۸۸ نفر، ۷۷/۶ درصد) برای حل مشکلات خود هیچ گاه به استادان مشاوره مراجعه نکرده بودند و تنها ۱۱۲ نفر (۲۲/۴ درصد) جهت دریافت خدمات مشاوره‌ای به استادان مشاوره مراجعه داشتند. توزیع فراوانی پاسخ دانشجویان در مورد وظایف استاد مشاور در جدول ۱ ارائه شده است.

وسیله توزیع فراوانی ساده و میانگین و انحراف معیار بیان گردید. برای دستیابی به اهداف تحقیق، داده‌ها با استفاده از روش‌های آماری متناسب شامل آزمون‌های غیر پارامتریک (Mann-Whitney U و Kruskal-wallis) و ضریب همبستگی Pearson تجزیه و تحلیل و گزارش شد.

یافته‌ها

یافته‌ها نشان داد که ۳۵۱ نفر (۷۰/۲ درصد) از دانشجویان مؤنث و ۱۴۹ نفر (۲۹/۸ درصد) مذکر بودند. میانگین و انحراف معیار سنی شرکت کنندگان $21/7 \pm$ سال و حداکثر سن ۳۹ و حداقل ۱۸ سال به دست آمد. ۳۸۰ نفر (۷۶/۰ درصد) مجرد و ۱۲۰ نفر (۲۴/۰ درصد) متأهل بودند. ۸۴/۷ درصد به تحصیل، ۹/۲ درصد علاوه بر تحصیل به کار دانشجویی و ۶/۱ درصد به کار غیر دانشجویی اشتغال داشتند. ۲۳۸ نفر (۴۷/۶ درصد) از دانشجویان را افراد غیر بومی و ۲۶۲ نفر (۵۲/۴ درصد) را دانشجویان بومی تشکیل دادند که بیشترین دانشجویان مورد مطالعه (۳۴/۰ درصد) ساکن خوابگاه و دارای وضعیت اقتصادی متوسط بودند.

از نظر مقطع تحصیلی، بیشتر دانشجویان (۵۲/۴ درصد) در مقطع کارشناسی بودند و از نظر رشته تحصیلی، ۲۵/۸ درصد دانشجوی پزشکی، ۱۸/۰ درصد دانشجوی دندان پزشکی، ۳/۸ درصد دانشجوی داروسازی، ۱۷/۰ درصد دانشجوی اطلاع‌رسانی، ۱۶/۶ درصد دانشجوی بهداشت و ۱۸/۸ درصد دانشجوی پرستاری بودند. میانگین نمره آگاهی از نقش استادان مشاور $2/9 \pm$ و $4/2$ و حداکثر نمره ۱۲ و حداقل نمره صفر (از نمره کل ۱۸) حاصل شد که از سطح نمره خوبی برخوردار نبودند.

جدول ۱: توزیع فراوانی تعداد و درصد پاسخ دانشجویان در مورد وظایف استاد مشاور (کدام یک از فعالیت‌های زیر جزء وظایف استاد مشاور است؟)

نمی‌دانم	خیر	بلی	وظایف استادان مشاور (مصوبه شورای عالی برنامه‌ریزی)
			تعداد (درصد)
تعداد (درصد)	تعداد (درصد)	تعداد (درصد)	شناخت استعدادها و توانایی دانشجوی و کمک به شکوفایی آن
-	۴۳۹ (۸۷/۸)	۶۱ (۱۲/۲)	آشنا نمودن دانشجویان با دانشگاه و راهنمایی آن‌ها برای تحصیل دانشگاهی
-	۴۲۲ (۸۴/۴)	۷۸ (۱۵/۶)	

۱ (۰/۲)	۳۹۸ (۷۹/۶)	۱۰۱ (۲۰/۲)	بیان راه‌های بهبود و توفیق تحصیل و جبران کاستی‌ها
-	۴۱۹ (۸۳/۸)	۸۱ (۱۶/۲)	ارزیابی و شناخت وضعیت تحصیلی دانشجوی و روشن نمودن وضعیت پیشرفت تحصیلی او
۱ (۰/۲)	۴۱۸ (۸۳/۶)	۸۱ (۱۶/۲)	آشنا نمودن دانشجو با مقررات و آیین‌نامه‌های تحصیلی و انضباطی
-	۴۷۳ (۹۴/۶)	۲۷ (۵/۴)	اطلاع‌رسانی دانشجو در مورد امتیازات و روش‌های ترغیب دانشجویان موفق
۱ (۰/۲)	۲۶۴ (۵۲/۶)	۲۳۵ (۴۷/۰)	بررسی و پیگیری مشکلات خانوادگی دانشجو
۱ (۰/۲)	۳۱۳ (۶۲/۶)	۱۸۶ (۳۷/۲)	اطلاع به خانواده دانشجویان در زمینه مشکلات وی و مشاوره در صورت لزوم
۳ (۰/۶)	۳۱۳ (۶۲/۶)	۱۸۴ (۳۶/۸)	معرفی دانشجویان به واحدهای مختلف دانشگاه جهت رفع نیازها (مسایل اقتصادی، اسکان و ...)
-	۴۴۵ (۸۹/۰)	۵۵ (۱۱/۰)	پیگیری مشکلات آموزشی دانشجو (غیبت، نمره درسی، افت تحصیلی و ...)
-	۴۱۸ (۸۳/۵)	۸۲ (۱۶/۵)	هدایت و نظارت بر انتخاب واحدهای درسی و راهنمایی در مورد تداخل واحد
-	۴۵۴ (۹۰/۸)	۴۶ (۹/۲)	پیشنهاد راه‌حل‌های آموزشی مناسب
-	۴۵۰ (۹۰/۰)	۵۰ (۱۰/۰)	ارایه راه‌های پیشگیری از مشکلات آموزشی
۱ (۰/۲)	۲۰۵ (۴۱/۰)	۲۴۹ (۶۸/۶)	برقراری ارتباط با دانشجویان و تبادل نظر در زمینه مشکلات آن‌ها (اجتماعی، شخصی و ...)
-	۲۵۰ (۵۰/۰)	۲۵۰ (۵۰/۰)	کمک روحی و عاطفی به دانشجو و در صورت نیاز ارجاع به مراکز مربوط
-	۱۰۸ (۲۱/۶)	۳۹۲ (۷۸/۴)	جلب انگیزه و علاقه تحصیلی دانشجویان
۱ (۰/۲)	۷۴ (۱۴/۸)	۴۲۵ (۸۵/۰)	راهنمایی در مورد ادامه تحصیل و زمینه شغلی
-	۸۰ (۱۶/۰)	۴۲۰ (۸۴/۰)	حضور منظم جهت مشاوره طبق برنامه اعلام شده

موفقیت دانشجویان جهت دستیابی به اهداف آموزش بسیار مهم است (۱۹، ۱۸، ۲). بر اساس نتایج تحقیق حاضر، دانشجویان در مورد وظایف استادان مشاور از سطح نمره آگاهی خوبی برخوردار بودند و بیشتر آنان دانش کافی درباره نقش استادان مشاور نداشتند. بیشتر دانشجویان مورد مطالعه (۷۷/۶ درصد) برای حل مشکلات خود هیچ‌گاه به استادان مشاور مراجعه نکرده بودند. شاید آشنایی ناکافی دانشجویان نسبت به خدمات مشاوره‌ای که به منظور کاهش و رفع مشکلات دانشجویان در سیستم دانشگاهی تدارک دیده شده است، می‌تواند از دلایل عدم مراجعه آن‌ها جهت رفع مشکلاتشان باشد.

شمس و همکاران در مطالعه خود به این نتیجه رسیدند که بیشتر دانشجویان پزشکی دانشگاه اصفهان برای حل مشکلات دوران تحصیل خود از تجربه شخصی استفاده می‌نمایند (۸).

میانگین و انحراف معیار نمره نظر دانشجویان در مورد نقش استادان مشاور جهت حل مشکلات برابر با $33/46 \pm 98/2$ با دامنه نمره ۱۷۰-۳۴ بود. بین نمره نظرات دانشجویان در مورد نقش استادان مشاور با ویژگی‌های فردی دانشجویان مانند جنس، تأهل، سن و... (به جز مقطع تحصیلی) ارتباط آماری معنی‌داری وجود نداشت. بین نمره آگاهی دانشجویان از مشاوره $2/9 \pm 4/2$ با دامنه نمره ۱۲-۰ و نظرات دانشجویان در مورد نقش استادان مشاور همبستگی مثبت معنی‌داری وجود داشت ($P < 0/05$, $r = 0/17$).

بحث و نتیجه‌گیری

نقش استادان مشاور در آموزش عالی به عنوان یک فرد کلیدی در ارایه خدمات مشاوره و راهنمایی به دانشجویان مطرح می‌باشد و مسؤولیت استاد راهنما در هدایت، پشتیبانی و

انجام شد، بیشترین مشکلات آنان به ترتیب مسایل خانوادگی، مشکلات فردی و روحی، ارزش‌های فردی و ارتباط با همکلاسان بود؛ به طوری که این مشکلات آن‌ها را نیازمند مشاوره و راهنمایی و استفاده از سرویس‌های روان‌شناسی می‌نمود (۶).

نتایج مطالعه حاضر حاکی از آن بود که بیشترین مشکلات اعلام شده توسط دانشجویان مربوط به مسایل آموزشی و اجتماعی-ارتباطی بود؛ بدین معنی که افراد غیر بومی، خوابگاهی و دارای وضعیت اقتصادی ضعیف و متوسط دارای مشکلات بیشتری نسبت به سایر گروه‌ها بودند. در مطالعه حاجی‌آقاجانی و همکاران، ۵۷/۵ درصد طرح مسایل آموزشی و ۶۳/۳ درصد طرح مسایل خانوادگی و اجتماعی را جزء وظایف استاد مشاور اعلام کردند (۱).

در مطالعه شکورنیا و همکاران در مورد بررسی نظرات دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی جندی شاپور اهواز درباره وضعیت موجود و مطلوب مشاوره و راهنمایی تحصیلی، ۳۴۰ نفر (۶۹/۹ درصد) از دانشجویان اعلام نمودند که از بدو ورود به دانشگاه، استاد راهنما داشته‌اند که فقط ۱۸۳ نفر (۵۱/۸ درصد) تاکنون به استاد راهنمای خود مراجعه کرده بودند. ۶۴ نفر (۱۸/۸ درصد) از دانشجویان راهنمایی‌های ارایه شده توسط استادان مشاور را کافی و مؤثر می‌دانستند و ۲۷۰ نفر (۷۶/۹ درصد) در جواب به این سؤال که «آیا تاکنون استاد راهنما، شما را برای مشاوره و راهنمایی دعوت کرده است؟» پاسخ منفی دادند (۱۹).

در مطالعه حاضر میانگین و انحراف معیار نمره نظرات دانشجویان در مورد نقش استادان مشاور در حل مشکلات $33/46 \pm 98/2$ با دامنه نمره ۱۷۰-۳۴، بیانگر انتظارات دانشجویان از استادان مشاور بود. بین نمره آگاهی دانشجویان از مشاوره و نظرات دانشجویان در مورد نقش استادان مشاور همبستگی مثبت معنی‌داری وجود داشت. به عبارت دیگر، دانشجویان مطلع‌تر از وظایف استاد مشاور، نقش بیشتری در حل مشکلات تحصیلی برای استادان مشاور قایل بودند. بین

Engels و Nijhof معتقد بودند که آشنا نبودن بسیاری از دانشجویان به محیط دانشگاه در بدو ورود، جدایی از خانواده، عدم علاقه به رشته قبولی، ناسازگاری با افراد محیط زندگی، کمبود امکانات رفاهی و اقتصادی و مشکلاتی مانند آن‌ها از جمله شرایطی هستند که می‌تواند مشکلات و ناراحتی‌های روانی را به وجود آورده و باعث افت عملکرد فرد شود (۴).

بیشترین مشکلات تحصیلی دانشجویان به ترتیب مربوط به حیطه اجتماعی-ارتباطی، آموزشی-تحصیلی، حیطه مالی و اقتصادی و حیطه فردی و روحی-روانی بود. بین مشکلات تحصیلی دانشجویان و متغیرهای بومی بودن، محل زندگی ($P < 0/001$) و وضعیت اقتصادی ($P < 0/012$) ارتباط آماری معنی‌داری وجود داشت؛ به طوری که افراد غیر بومی، خوابگاهی و دارای وضعیت اقتصادی ضعیف و متوسط دارای مشکلات بیشتری نسبت به سایر گروه‌ها بودند و این امر نشانگر لزوم توجه بیشتر استادان مشاور به دانشجویان غیر بومی و خوابگاهی و ارتباط بیشتر جهت درک مشکلات آن‌ها و هدایت و راهنمایی دقیق به منظور کاهش مسایل آن‌ها می‌باشد.

بر اساس نتایج مطالعه شمس و همکاران، فراوانی مشکلات دوران تحصیل دانشجویان پزشکی دانشگاه اصفهان به ترتیب اولویت شامل مشکلات روان‌شناختی (۴۷/۷ درصد)، مالی-رفاهی (۳۰/۸ درصد)، فردی و خانوادگی (۳۰/۲ درصد) و خدمات آموزشی (۲۹/۰ درصد) بوده است. در بخش مشکلات خدمات آموزشی، فراوانی مشکل افت تدریس و کاهش انگیزه به تحصیل به ترتیب برابر با ۴۷/۱ و ۵۶/۹ درصد بود. بیشتر دانشجویان جهت حل مشکلات از تجربه شخصی خود استفاده کرده بودند و از نظر آنان خانواده، مناسب‌ترین مرجع مشکلات مالی-اداری و خانوادگی-فردی بود، اما تجربه شخصی را بیشتر برای مشکلات آموزشی و روان‌شناختی معرفی نمودند (۸).

همچنین در تحقیقی که بر روی جمعیت به نسبت زیادی از دانشجویان (بیش از ۵۰۰۰ نفر) در دانشگاه پنسیلوانیای آمریکا

امتحان، افت تحصیلی یا شکست تحصیلی) می‌تواند دانشجویان را در دستیابی به اهداف آموزشی و حرفه‌ای دچار مشکل و اختلال سازد و آن‌ها را نیازمند مشاوره و راهنمایی و استفاده از سرویس‌های روان‌شناسی نماید (۲۲-۲۰).

نتیجه‌گیری

بیشتر دانشجویان دانش کافی درباره نقش استادان مشاور ندارند و برای حل مشکلات خود هیچ‌گاه به استادان مشاور مراجعه نمی‌نمایند. آشنایی ناکافی دانشجویان نسبت به خدمات مشاوره‌ای می‌تواند از دلایل عدم مراجعه آن‌ها جهت رفع مشکلاتشان باشد. افراد غیر بومی، خوابگاهی و دارای وضعیت اقتصادی ضعیف و متوسط دارای مشکلات بیشتری نسبت به سایر گروه‌ها بودند که نشانگر لزوم توجه بیشتر استادان مشاور جهت درک مشکلات آنان و هدایت و راهنمایی دقیق به منظور کاهش مسایل آن‌ها است. بیشترین مشکلات گزارش شده توسط دانشجویان مربوط به مسایل اجتماعی بود که می‌تواند دانشجویان را در دستیابی به اهداف آموزشی و حرفه‌ای با مشکل مواجه سازد و آنان را نیازمند به استفاده از سرویس‌های مشاوره و راهنمایی نماید که با برنامه‌ریزی‌های دقیق‌تر و توسعه فعالیت استادان مشاور می‌توان قدم‌های مؤثرتری در جهت کاهش مشکلات حین تحصیل و ارتقای تحصیلی دانشجویان برداشت.

سپاسگزاری

بدین وسیله از همه دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی کرمان که در انجام این مطالعه همکاری نمودند، تشکر و قدردانی می‌گردد.

References:

- Hajiaghajani S, Ghorbani R, Jenabi MS, Saberian M. Student's view point on professor's performance, method of selection, description of duties and the extent of responsibilities. *J Med Educ* 2002; 2(1):31-7.

نمره نظرات دانشجویان از نقش استاد مشاور با مقطع تحصیلی ارتباط آماری معنی‌داری وجود داشت ($P < 0/05$) که احتمال دارد دانشجویان مقاطع بالاتر به دلیل سوابق و موقعیت آموزشی، نقش استادان مشاور و راهنما را بیشتر احساس نموده باشند.

نتایج مطالعه ادهمی و همکاران نشان داد، با وجود این که تنها ۳۴ درصد استادان دانشگاه در زمینه مشاوره و راهنمایی دوره آموزشی دیده بودند، اما بیشتر آنان برای سازگاری هرچه بیشتر دانشجو با محیط دانشگاهی مشاوره را امری ضروری دانستند. ۷۴ درصد اعضای هیأت علمی نگرش به نسبت خوبی نسبت به مشاوره و وظایف مربوط به آن داشتند (۱۸).

معدلی مطالعه‌ای را به منظور بررسی مشکلات دانشجویان بر روی ۱۵۲ دانشجوی دختر و پسر که در طول یک سال به مرکز مشاوره دانشکده پرستاری و مامایی شیراز مراجعه کرده بودند، انجام داد. ۵۷/۹ درصد از مراجعین به این مرکز در مقطع کارشناسی بودند و اولین سال تحصیلی را می‌گذراندند. بیشتر مراجعه‌کنندگان را دانشجویان ساکن خوابگاه و دارای وضعیت اقتصادی متوسط تشکیل می‌داد و تنها ۵/۳ درصد از آنان شاغل بودند. بیشترین مشکلاتی که دانشجو مجبور شده بود به مرکز مشاوره مراجعه نماید، مربوط به مسایل اجتماعی بود (۱۵).

سازگاری و تطابق با محیط جدید، تعارضات شدید، غم، غربت، نارضایتی از رشته تحصیلی، مشکلات اقتصادی (مخارج تحصیل و زندگی، اشتغال، مشکلات خانوادگی و شخصی، ازدواج، بچه‌دار شدن و احساس گناه شدید) و مشکلات تحصیلی (کمبود انگیزه و علاقه تحصیلی، عدم رضایت از رشته تحصیلی، عدم تمرکز حواس در حین مطالعه، خوب یاد نگرفتن مطالب، کند پیش رفتن در اثر اضطراب

- Moghadasi J, Mardani A, Nikfargam M. Effect of counseling strategies to reduce psychological problems of new student university of medical sciences Shahrekord. *J Shahrekord Univ Med Sci* 2005; 7(2):35-42. [In Persian]

3. Rabiei M, Salehi R, Siyadat SA. A survey of career counseling needs of Shahre-Kord University students. *Counseling Research & Developments* 2007; 22: 89-106. [In Persian]
4. Nijhof KS, Engels RC. Parenting styles, coping strategies, and the expression of homesickness. *J Adolesc* 2007; 30(5):709-20.
5. Ratelle CF, Larose S, Guay F, Sénécal C. Perceptions of parental involvement and support as predictors of college students' persistence in a science curriculum. *J Fam Psychol*. 2005; 19(2):286-93.
6. Johnson CV, Hayes JA. Troubled Spirits: Prevalence and predictors of religious and spiritual concerns among university students and counseling center clients. *J Couns Psychol* 2003; 50 (4): 409- 19.
7. Shahidzadeh A, Azin A, Ebadi M, Omidvari S, Garmaroodi Gh, Asadi A. Factors leading neural pressure on medical students of Tehran University of Medical Sciences. *Payesh*; 2009; 1(9):5-12. [In Persian]
8. Shams B, Gorkyraghi M, Ebrahimi A, Avijan M, Giahchin A. Problem solving courses and reference material: the attitudes of medical students of Isfahan University of Medical Sciences. *Iran J Medi Educ* 2006; 6 (2): 63-70. [In Persian]
9. Shafiabadi A. An introductory to concepts and application of counseling. 2nd ed. Tehran: Entesharat-t Payamenoor; 2002. [In Persian]
10. Hazavei SMM, Fathi Y. Student' satisfaction from academic guidance and consultation at Hamadan University of Medical Sciences. *J Shahid Sadoughi Univ Med Sci and Health Serv* 2000; 2(8): 64-56. [In Persian]
11. Berzonsky MD, Kuk LS. Identity style, psychosocial maturity, and academic performance. *Pers Individ Dif* 2005; 39(1): 235-47.
12. Protivnak JJ, Foss LL. An exploration of themes that influence the counselor education doctoral student experience. *Counselor Education and Supervision* 2009;48(4): 239-56.
13. James LM, Taylor J. Impulsivity and negative emotionality associated with substance use problems and Cluster B personality in college students. *Addict Behav* 2007;32(4):714-27.
14. Dadashzadeh H. Principles of communication and consultation and Technology. Tehran: Publisher Besat; 2000: 2-4. [In Persian]
15. Moadli Z. Survey academic problems of students Nursing and Midwifery, Shiraz University of Medical Sciences in 2004. Proceedings of the News Conference on Nursing and Midwifery; 2007 May 2-3; Lorestan, Iran. 2007. [In Persian]
16. Kolbert JB, Morgan B, Brendel JM. Faculty and student perceptions of dual relationships within counselor education: A qualitative analysis. *Counselor Education and Supervision* 2002; 41(3): 193-206.
17. Isaak MI, Graves KM, Mayers BO. Academic, motivational, and emotional problems identified by college students in academic jeopardy. *J Coll Stud Ret* 2006; 8(2): 171-83.
18. Adhami A, Nouhi E, Mohamadalizadeh S, Jalili Z, Fattahi Z. Faculty attitudes toward academic advising and counseling regarding their duties. *Iran J Med Educ* 2008; 8(1): 7-14. [In Persian].
19. Shakurnia A, Asadolahi P, Elhampoor H, Khodadadi A. Investigate students' opinions of Ahvaz Jundishapur University of Medical Sciences about the state of current and ideal academic advising. *J Ahvaz Univ Med Sci* 2011; 10(4): 70-9. [In Persian]
20. Ellen Rimsza M, Kirk GM. Common medical problems of the college student. *Pediatr Clin North Am* 2005; 52(1):9-24.
21. Hajiaghajani S, Ghorbani RS, Genahi M, Saberian M, Rashidipoor A, Malek Hasan M. Performance, how to select and view the duties of supervisors of Semnan University of Medical Sciences. *J Babol Univ Med Sci* 2010; 2: 12-7. [In Persian]
22. Hunt J, Eisenberg D. Mental health problems and help-seeking behavior among college students. *J Adolesc Health* 2010; 46(1):3-10.